

καὶ τὸ 1879, καὶ ὁ Πολυλάς ἐδειξε τὴν πατριωτικὴν του φροντίδα ὄχι μόνον γιὰ τὰ μερικὰ τοῦ τόπου του συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ μὲ γενικώτερο πνεῦμα ἐβγήκε θερμότετος ὑπέρμαχος καὶ αὐτὸς τῆς ἐθνικῆς ὑπολήψεως ὅσαις φοραῖς οἱ ξένοι ἐβιάσθησαν νὰ δείξουν ὅτι ὀλίγο τὴν σέβονται. Καὶ οἱ πρῶτοι πολιτικοὶ ἄνθρωποι τῆς Ἑλλάδος ἐγνώρισαν τὴν ἀξία του καὶ μὲ σέβας τὴν ἐμνημόνευσαν πάντοτε, καὶ μεταξὺ τούτων ὁ ἀοιδίμος Κουμουνδούρος ἔλεγε συχνὰ ἔς τοὺς φίλους του· «ὁ Πολυλάς εἶναι ἀξίος κύκλου πολὺ πλατυτέρου».

Μὲ τόσαις κοπιαστικώταταις πολιτικαῖς ἀσχολίαις ἀπίστευτο σχεδὸν φαίνεται πῶς ἐκατόρθωσε πάντοτε νὰ εὖρη καιρὸ καὶ ἡσυχαιὰ ὥραις γιὰ νὰ στρέφῃ τὸ πνεῦμα του γαληνὸ καὶ ἐλεύθερο ἔς τὴν λατρεία τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ συνθέσῃ ἔργα τόσο μεγάλα, ὅσο εἶναι ἡ Ὀδύσεια ὅλη, δώδεκα ἀκόμη ἀνέκδοταις ραψωδίαις τῆς Ἰλιάδος, ὁ Ἀυλῆτος καὶ ἡ Αἰσθητικὴ του Μελέτη, καὶ ἄλλα μικρότερα. Αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη, ἀκούραστη καὶ πάντοτε ζωντανὴ καὶ ἀκοίμητη ἐνεργητικότητά του νοῦ του καὶ τῆς δυνατῆς του θελήσεως χαρακτηριστικώτατα παρουσιάζει ἡ ζηλευτὴ του συναναστροφή μὲ τοὺς φίλους του, πρόθυμος καθὼς εἶναι πάντοτε «ἄφθονα νὰ χαρίζῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας του εἰς τὸν νοῦ καὶ ἔς τὴν καρδίαν ὅσων εὐτύχησαν νὰ τὸν πλησιάσουν»¹. Ἰδιώτης ἠθικός καὶ ἀγνός, καὶ τόσο φιλαλήθης καὶ τίμιος, ὥστε νὰ τιμᾷ καὶ ν' ἀναγνωρίζῃ πρῶτος τὰ καλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν του, φίλος ἀληθινὸς ποῦ ἀνάλεστος καὶ συχνὰ δίχως νὰ φαίνεται δὲν χάνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακινήσῃ ἔς τὴν πράξιν τοῦ Ἀγαθοῦ, γίνεται καὶ ἔγινεν αἷτιος τόσο καλοῦ καὶ τόσης τιμῆς τῆς πατρίδος, ὅσο ὀλίγοι ἴσως φαντάζονται. Καθὼς ὁ γραπτὸς του λόγος, ὁμοίως καὶ ἡ προφορικὴ ὁμιλία του εἶναι πάντοτε σεμνὴ καὶ ἀπλῆ, ἀλλὰ καὶ πάντοτε διαφανὴς καὶ γεμάτη πνευματικὴν οὐσίαν καὶ ὄχι ἄδεια ποτὲ ἀπὸ θέλγητρα καὶ ἀπ' ἐκείνη τὴν ἡσυχὴ γλυκομίλητη χάριν, ποῦ μόλις γνωρίζει καὶ μόλις δείχνει τὸν ἑαυτὸ τῆς. Καὶ ὅταν ἡ τὸ ὕψος τοῦ ἀντικειμένου τῆς ὁμιλίας ἢ κάποτε μία εὐγενικὴ ἀγανάκτησις σηκόνει τὸ ὕψος του καὶ σχεδὸν πνευματοποιεῖ τῆς φωνῆς του τὸν ἦχο, θαυμαστὴ εἶναι τότε ἡ ἐνέργεια ποῦ μεταδίδεται καὶ ἔς τοὺς ἄλλους, συχνὰ ἀνθρώπους ἀπλοῦς τοῦ λαοῦ, ἱκανοὺς ὅμως νὰ αἰσθανθοῦν τὸν ἠλεκτρισμὸν τοῦ ἀδόλου του λόγου καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀληθείας.

Διάφορα ἔργα του ἐκδομένα καὶ ἀνέκδοτα μᾶς ζωγραφίζουσι τὴν ἠθικὴν του φύσιν, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο ἴσως δὲν γίνεται νὰ δείξῃ τόσο ὠραία τὴ λεπτή τῆς εὐγένειαν, ὅσο ἡ πλάσις τοῦ ἀγγε-

λικοῦ χαρακτήρος τῆς δυστυχισμένης Μαρίας εἰς τὸ ὠραῖο διήγημά του *Μικρὸ Λάθος*, ὅπου μὲ τόσο εὐγενικὴ φαντασία, μὲ τόσο αἰσθημα ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα του καὶ τὰ κάλλη τῆς ἐρμηνεύεται τὸ μαργαριτάρει ἐκείνου τοῦ Δάντη· *O dignitosa coscienza e netta, — come t'è picciol fallo amaro morso!*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

Ἡ ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ

Ὅτε ἐξ ἱεροῦ βωμόν, οὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀφαιρέτεον τὸν ἔλεον. Φωκίω νοσ.
(Στοβ. Α' 31).

Ὁ Ὁραστήσιος, γέρος ὀδοιπότος, εὐρέθη νεκρὸς κάτω ἀπὸ τὸ βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς, ἕως μισῆν ὥραν μακρὰν ἀπὸ τὸ χωριὸν τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ἐσήκωσαν ἡ μονάκριβή του θυγατέρα Εἰρήνη, ἡ Ἐλένη ἀδελφὴ του, καὶ ὁ παλιὸς του φίλος Χαράλαμπος· τὸν ἔφεραν εἰς τὸ σπίτι, καὶ τὸ πρῶν, ὅτι ἐβγήκε ὁ ἥλιος, τὸν ἔβγαλαν μὲ τὸν ἐφημέριον τῆς Εὐαγγελίστρας· κανένας χριστιανὸς δὲν ἀκολούθησε εἰς τὸ ξόδι, μόνος ὁ Χαράλαμπος καὶ ὁ ὑπρέτης τῆς ἐκκλησίας· αὐτοὶ ἐβάστασαν τὸ ξυλοκρέββατο, καὶ αὐτοὶ τοῦ ἔσκαψαν τὸν λάκκον, μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καθὼς ἐγίνετο τότε καὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν Κερκύρας καὶ εἰς τὴν πόλιν.

*

Ἐνα ἑσπέρας ὁ Χαράλαμπος ἐμπῆκε εἰς τὸ κρασοπωλεῖον τῆς γειτονίας του· ἐκάθοντο ἐκεῖ πέντ' ἔξι ἄνθρωποι· κ' ἔπιναν· ἐκαλησπέρισε, ἐπῆγε κ' ἐκάθισε εἰς μίαν ἄκρην, κ' ἐζήτησε ἕνα ποτῆρι κρασί.

Εὐρηκεν ὁμιλίαν ἀρχινισμένην καὶ ἐπρόσχε·

—...τὸ παιδί τοῦ Νικόλα, ὁ Χαριδῆμος, τώρα θὰ πάρῃ τὴν Εἰρήνην.

—Τὴν εἶχε προξενολογήσει· ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια· ἡ κόρη ἤθελε, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔστεργε ὁ πατέρας.

—Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ· ὅσο ἐζούσε ὁ Ἀναστάσιος, δὲν ἤμπροσθε νὰ γίνῃ ὁ γάμος· ἐκεῖνος ἐροθεῖτο νὰ κάμῃ γαμπρόν του τὸν Χαριδῆμον. εἶγε δανείσῃ τοῦ Νικόλα ὀλίγα τάλλαρα, κατόπι, μὲ διάφορα ἐπάνω εἰς τὰ διάφορα, μὲ ἔξοδα καὶ δικαστήρια, τὰ ἔκαμε πολλὰ καὶ τοῦ ἐπῆρε τὸ μοναχὸν τοῦ ἀμπέλι καὶ τὸ σπίτι.

—Ὅχι, καλότυχε, τὸ σπίτι· τὸ ἔχει ὀλοένα ὁ Χαριδῆμος.

—Ναῖσκε, τοῦ τὸ ἄφησε, ὄχι ὅμως ἀπὸ καλοσύνη του· ὁ δύστηνος ὁ Νικόλας ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ τοῦ πλερόνη ἐσοδικῶς ἕνα βαρέλι λάδι γι' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο.

—Σὰν ἡ πέτρα εἰς νὰ ἐβγαζαν λάδι!

—Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐδέχθηκε ὁ παμπόνηρος

¹ Προλεγ. Ἐκδόσεως Σολωμοῦ. Σελ. λε'.

μὲ τέλος· ἐπρόβλεπε πῶς ὁ Νικόλας δὲν θὰ τὸν ἐπλέρονε· καὶ ἀπὸ τί; καὶ ἂν ἐζούσε ὁ Θεοκατάρατος ἀκόμη ἕναν χρόνον θὰ τοῦ ἔπαιρνε ὄχι μόνον τὸ σπίτι; ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ἐλαιόδενδρα ὅπου τοῦ ἀπόμειναν εἰς τὰ Πλάγια, γιὰ τρία βαρέλια λάδι ὅπου τοῦ χρεωστοῦσε, ἀποφασισμένα ἀκριβά.

— Ἀμμή τώρα ὅπου θὰ γίνη ὁ γάμος ὅλα σιαινόνται· ὁ Χαριδίημος μὲ τὴν κληρονόμαν παίρνει ὀπίσω καὶ τὸ κτῆμα καὶ ἀκόμη ὅλην τὴν κατάστασιν τοῦ Ἀναστάση· ὁ Θεὸς εἶναι δικαιοκρίτης.

— Ὁ γάμος δὲν γίνεται· πῶς νὰ βάλῃ προξενεῖα ὁ Χαριδίημος; ὁ κακόμοιρος ὁ Νικόλας, κοντὰ νὰ ξεψυχήσῃ, εἶπε τοῦ παιδιοῦ του· «Χαριδίημε, τὴν κατάραν μου νὰ ἴχῃς ἂν πάρῃς τὴν Εἰρήνην».

— Ἐγὼ γνωρίζω πῶς ὁ Χαριδίημος τὸ θέλει.
— Ναί, ἀμμή δὲν τὸν ἀφίει ἡ μητέρα του, καὶ τὸ συχνὸ τοῦ λέει· «θυμήσου τὸν ὕστερον λόγον τοῦ πατρός σου», καὶ τὸ καυμένο παιδί κλαίει, καὶ δὲν ἔχει καρδιά νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν γειτονιά τῆς Εἰρήνης.

— Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν ἐγνωρίζε πῶς τὰ δύο παιδιά τὰ εἶχαν συμφωνήσῃ μοναχά τους· τοῦ εἶπε ἡ θεία τῆς, ἔχουν κρυφοαρραβωνιασθῆ· μίαν ἡμέραν ἡ Εἰρήνη ἐκατέθηκε τὴν συνηθισμένην ὥραν ν' ἀλλάξῃ τ' ἄλογο τοῦ πατρός τῆς καὶ νὰ τὸ ποτίσῃ, καὶ αὐτοῦ μέσ' ἀπὸ μίαν φράκτην ἐπετάχθη ὁ Χαριδίημος μὲ δύο φίλους του μάρτυραις, καὶ τὴν ἐφίλησε στατικῶς τάχα.

— Φιλημένη κόρη δὲν εὐρίσκει ἄλλον ἄνδρα.
— Κύτταξε Θεοῦ μυστήρια! Ζῶντας ὁ ἄθεος ἐρήμαξε τόσα σπίτια, καὶ τώρα πεθαμένος βουλιάζει τὸ δικό του.

— Κακὸς ἄνθρωπος.

— Κ' ἔκραζε πάντοτε τὸ κακὸ.

— Τὸν θυμᾶσθε πρόπερσον, πῶς ἐπαρουσιάσθηκε ἔς τὸν φόρο; μ' ἐκεῖνο τὸ χασκόγελό του, ποῦ ἔδειχνε τὰ μαύρα ξεδοντιασμένα γούλια του, μᾶς εἶπε πῶς εὕρηκε τὸ σκουλήκι ἔς τὸν καρπὸν.

— Ἡ δυστυχία τοῦ κόσμου ὅλου εὐτυχία του· ἐλύσσαζε νὰ ἰδῇ νὰ ψοφᾶν τῆς πείνας οἱ φτωχοί, γιὰ νὰ πέσουν εἰς τὰ πόδια του νὰ δανεισθοῦν καὶ ἄλλα.

— Καλὰ τὴν εἶχε στοχασθῆ ὁ Ἀνδρόνικος— ὁ Θεὸς ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του.

— Ναί, ποῦ ἐκεῖνος ὁ πλεονέκτης τὸν εἶχε κραξῆ εἰς τὸ δικαστήριον γιὰ ἕνα χρέος πλερωμένο· ὁ Ἀνδρόνικος δὲν εἶχε μῆτε γραμμμένη ἐξόφλησιν μῆτε μάρτυραις, καὶ ὁ Κριτὴς ἔδωκε τὸν ὄρκον τοῦ Ἀναστάση, καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀφροβόθεος ἐμάλαξε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἔκαμε ἄδικον ὄρκον.

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ· ὅταν γι' αὐτὸ τὸ χρέος πλερωμένο ἤθελε νὰ τὸν βάλῃ ἔς τὴν φυλακὴν, ὁ Ἀνδρόνικος ἐστραβώθηκε ἀπὸ τὴν χο-

λὴν του, τὸν ἐκαρτέρωσε καὶ τοῦ τράβηξε μιά του φρειά, ποῦ τὸν ἐπέρασε πέρα πέρα.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; τὸ βόλι ἀντὶ νὰ τὸν φάῃ τὸν ἔγιανε.

— Ναί· τὸ βόλι δὲν εὐρέθηκε· ὅπως εἶπαν οἱ ἱατροί, τὸ βόλι, καθὼς ἐδιάθηκε ἀπὸ τὰ σωθικά του, τοῦ ἐβούλωσε μίαν πληγὴν ποῦ εἶχε μέσα, καὶ ἐφτυοῦσε τὸ αἷμα· ὁ δύστηχος ὁ Ἀνδρόνικος ἐκαταδικάσθηκε εἰς τὰ σίδερα ἐπὶ ζωῆς του, καὶ ὕστερ' ἀπὸ δύο τρία χρόνια ἀδικθανάτησε, καὶ ἐκεῖνος ὁ ληστής, ποῦ εἶχε γεννηθῆ τρεῖς ἡμέραις πρὶν ἀπὸ τὸν διάβολον, ἔζησε καλά καὶ παράκχα ἀκόμη εἴκοσι χρόνια. Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου! τὸν ἐβαστοῦσε ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον γιὰ νὰ τυρανῆ τοὺς χριστιανούς!

★

Ἐγινε σιωπὴ δι' ὀλίγαις στιγμαῖς.

Ὁ Χαράλαμπος, ὅλην τὴν ὥραν, ἐρουφούσε ἀπ' ὀλίγο ὀλίγο τὸ κρασί του καὶ ἐτραβοῦσε τὸ τσιμποῦκι του· ἐδιαλογίζετο τί νὰ κάμῃ, νὰ σηκωθῆ ν' ἀναχωρήσῃ, ἢ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὀμιλίαν, ὅταν ὁ πλέον ἡλικιωμένος, ποῦ εἶχε σιωπήσῃ ἕως τότε, τοῦ εἶπε·

— Ἀδελφε Χαράλαμπε, δὲν μᾶς λέγεις τίποτε;

— Πολλήωρα σὲς ἀκούω, ἀποκρίθηκε ὁ Χαράλαμπος, καὶ ἔλεγα μέσα μου πῶς δὲν ὀμιλεῖτε ὡσάν καλοὶ χριστιανοί· ἔχομε καὶ παραμονὴν, αὔριο θ' ἀκούσωμε τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

— Καὶ ἦταν τάχατε ψέματα αὐτὰ ποῦ ἐλέγαμε;

— Δὲν πιστεύω νὰ ἦταν καὶ ὅλα ἀλήθεια, — μοναχὰ θέλω νὰ εἰπῶ πῶς καὶ νὰ ἐστάθηκε ὁ Ἀναστάσης διστραμμένος ὅπως τὸν λέγετε σεῖς, δὲν ἔπρεπε τόσον ἀπάνθρωπα νὰ τὸν νεκρολογῆτε· ἂν ἐκεῖνος ἔπραξε κακὰ ν' ἀδικῆ ζωντανούς, καὶ σεῖς πράττετε κακὰ νὰ κατηγορεῖτε πεθαμένον, ὅπου δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀπολογηθῆ ἀπὸ κεῖ ποῦ εἶναι.

— Ἀφοῦ δὲν ἠθέλησε καμμία μυρολογίστρα νὰ πάῃ νὰ τὸν κλάψῃ, τὸν ἐμυρολογήσαμ' ἐμεῖς.

— Ἐμεῖς δὲν ὀμιλοῦσαμε ἀπὸ πάθος· κανένας ἀπὸ ἐμᾶς ἐδῶ δὲν ἔτυχε νὰ πέσῃ ἔς τὰ νύχια του· δὲν τὸν εἴχαμε ἀνάγκην· μοναχὰ μᾶς ἔφερε ὁ πόνος γιὰ τὸσους φτωχοὺς ὅπου ἐκεῖνος ἔγδυσε· ἦταν αἱματοφάνης.

— Ἐγὼ καὶ κάποιον δίκαιον ὁ Χαράλαμπος— εἶπεν ὁ πλέον ἡλικιωμένος— ὁ Ἀναστάσης μιά φορὰ τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὸν θάνατον.

— Τὸ μοναχὸ καλὸ ποῦ ἔκαμε ἔς ὅλην τὴν ζωὴν του.

— Βλέπετε; — ἐξακολούθησεν ὁ Χαράλαμπος, παίρνοντας ὀλίγο θάρρος— ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν καὶ τόσο κακός· εἶχε καὶ μιά στάλα καλοσύνη ἔς τὴν ψυχὴν του, καθὼς τυχαίνει καὶ τοῦ καλοῦ

ἀνθρώπου νὰ ἔχη μιὰ στάλα κακοσύνη. Ἴσως ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κάμη καλύτερον· ζεύρετε πῶς ἐγένηκε σκληρὸς; σεῖς οἱ νέοι δὲν τὰ γνωρίζετε· νὰ σὰς τὰ εἰπῶ ἐγώ.

— Ἄς ἀκούσωμε γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

*

— Ὁ δύστηχος αὐτὸς ὁ Ἀναστάσης ἦταν τεσσάρων χρόνων ὅταν ἔχασε τὸν πατέρα του, καὶ ὕστερ' ἀπὸ δύο τρία χρόνια τοῦ ἀπέθανε καὶ ἡ μητέρα. Αὐτὸν τὸν ὄρφανόν τὸν ἐπῆρε σπίτι τοῦ ὁ νόμιμος ἐπίτροπός του, ἓνας μακρυνὸς θεῖος του, καὶ τὸν ἐμεταχειρίζετο χειρότερα παρὰ κακὸς μητριός, τὸν ἐξυλοφόρτωνε γιὰ τὸ παραμικρό...

— Θὰ ἦταν στραβόζυλο ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του.

— Ὁ ἀσυνεῖδητος ἐκεῖνος ἐπίτροπος ἔκαμε σχέδιο νὰ γυμνώσῃ αὐτὸ τὸ ἀνεψίδι του· τοῦ ἄδειασε τὸ πατρικὸ του σπίτι ἀπ' ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε μέσα· ἀλλὰ παλιοσκάφονα καὶ μουχλιασμένα βουτσιά δὲν ἦταν τίποτε· ἐργάστηκε ἄλλο· ἀφάνισε ὅλους τοὺς παλαιούς τερμόνους, ἐμετατόπισε δέματα καὶ ξερολιθειαῖς ἀνάμεσα εἰς τὰ κτήματα τὰ δικά του καὶ ἔς ἐκεῖνα τοῦ ὄρφανοῦ, κ' ἔκαμε νέαν χώρασιν, ὥστε δὲν τοῦ ἄφινε παρὰ κάτι λουριδαῖς τόπον εἰς ταῖς ἄχραις· κοντολογίᾳ, τὸν ἐκατάντησεν ἔρμον καὶ ἄκλερον.

— Ἦταν ὅλη διεστραμμένη γενεά.

— Εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ Ἄγγλοι ἐζητοῦσαν ἀνθρώπους γιὰ τὸ νησί τοῦ Βίδου, ὅπου ἐσήκωναν ἐκεῖνα τὰ περίφημα κάστρα· τοὺς ἐπλήροσαν καλά· τότε πῆγαν κάμποσα ὄρφανὰ παιδιὰ καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ μας κ' ἐπῆγε καὶ ὁ Ἀναστάσης· αὐτοῦ ἐδούλευσε δύο χρόνια κ' ἐγύρισε μὲ ὀλίγα χρήματα.

— Τὸ πρῶτο του ζυμάρι ἀπὸ ἀλλόφυλους.

— Ἀπὸ τὸν κόπον του· μὲ αὐτὰ τὰ χρήματα, καὶ ὡς εἶχε μάθη κτίστης εἰς τὸ Βίδο, μοναχὸς του ἐφτείασε τὸ γκρεμισμένον παλιόσπιτό του, καὶ τὸ ἐσυγύρισε, ἐπῆρε γυναῖκα μιὰν ὄρφανήν, προῖκα τίποτε. Ἐκαμαν δύο παιδιά, τὴν Εἰρήνην, ὅπου ζῆ, καὶ τὸν καυμένον τὸν ἀναδεκτὸν μου, τὸν Σωτήρη· τοῦ πεθαίν' ἡ γυναῖκα, κ' ἐμεινε ὀλομύναχος νὰ ἀναστήσῃ τὰ δύο μικρά, τὸ ἀρσενικὸν τεσσάρων χρόνων καὶ τὸ θηλυκὸ πέντε· ὁ κακόμοιρος ἐπεριορίσθηκε...

— Ἄς ἐπαίρῃ δευτέραν γυναῖκα.

— Κ' ἐγὼ τὸν ἐπαρακινούσα—«δὲν θέλω, μὲ ἔλεγε, μητριὰ εἰς τὰ παιδιά μου· καλύτερα νὰ ὑποφέρω ἐγὼ παρὰ νὰ τὰ χάσω» ὁ ἄνθρωπος ἦταν γενναῖος· τὸν ἐνθυμοῦμαι τὸ καλοκαίρι ποῦ ἔβγαίνει δύο ὥραις νὰ ξημερώσῃ· ἔβαζε τὰ παιδιά του, δύο μικρὰ ἀγγελουδιὰ, μὲ δύο τρεῖς λίτρας ξερομπαρμπάρελα, εἰς ἓνα τερτικὸ, ἐκρεμοῦσε ἀπὸ τὸν λαλῶν του μιὰ κολόχα γιὰ νερό,

καὶ κρατῶντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ τσαπί, μὲ τὸ τερτικὸ ἔς τὴν πλάτην, ἔκανε μιὰν ὥραν δρόμον νὰ πάη ἔς τὸν μεγάλον λόγγον, κοντὰ ἐκεῖ ἔς τὸ κεφαλοχώρι· αὐτοῦ ἐφένονταν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ἥλιον νὰ βγάξῃ ξύλα γιὰ κάρβουνα, ἀπὸ σχοῖνους, κουραμιαῖς καὶ πρινάρια, καὶ ὅταν εἶχε κάμη ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὰ κάψῃ ἐξενυκτοῦσε αὐτοῦ μὲ τὰ παιδιά του· ἄφινε κάποτε ἢ τὰ καμμένα ξύλα, ἢ καὶ τὰ κάρβουνα ἐτοιμα μέσα εἰς τὸν λάκκον τους, καὶ τὸ πιστεύετε; κανένας δὲν τοῦ τὰ ἐπειράζε· ὅλος ὁ κόσμος τὸν ψυχοπονοῦσε.

— Ἔτσι καὶ αὐτὸς μετέπειτα ἐσπλαχνίσθηκε τὸν κόσμον!

— Αὐτὴν τὴν ζωὴν ἔκαμε τέσσερα πέντε χρόνια, γιὰ νὰ ζήσῃ αὐτὸς καὶ νὰ ζωοθρέψῃ τὰ παιδιά του.

— Ἄς ἐπήγαίνε νὰ ξενοδουλεῖ, καθὼς ἔκαμαμε ὅλοι, ὅταν ἐπεινάσαμε.

— Εἰς ἐκεῖνους τοὺς χρόνους, ἂν καὶ ἦταν φτήνια, τὸ ἡμεροκάματο ἦταν πολὺ μικρὸ· ἔπειτα αὐτὸς ἦταν περήφανος, δὲν ἤθελε νὰ ξενοδουλεῖ· ὡσὰν καλὸς ἐργάτης τίμιος καὶ ἀνδρειωμένος ὅπου ἦταν δὲν ὑπόφερε ταῖς παραξενιαῖς κἄποιων νοικοκυραίων· κ' ὕστερα δὲν ἠμποροῦσε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὰ παιδιά του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀποθῶσῃ εἰς συγγενικὸ σπίτι· ἀφοῦ ἔπαθε ὅσα ἔπαθε ἀπὸ τὸν θεῖον του ὑποπτεύονταν ὅλους τοὺς δικούς του.

— Καὶ πῶς μὲ τόση κακομοιριά ἐγένηκε ὕστερα ταλλαρᾶς;

— Πότε ἀκούσθηκε καρβουνολόγος νὰ βιοτίσῃ;

— Ἐχομε ἀκουστὰ πῶς εὔρηκε θησαυρόν, ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ Γαρδίκι, εἰς τὸ παλιόκαστρο· τοῦ τὸν εἰδείξε ὁ Μῶρος.

— Κουτόλογα τοῦ κόσμου—ἐξακολούθησε ὁ Χαράλαμπος—ὁ θησαυρὸς ἦταν ὁ κόπος του καὶ ἡ οἰκονομία του· βάλε ὅτι ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κάμη χεροδύναμον· ἦταν ἄξιος νὰ ἐργάζεται δεκακοτῶ ὥραις τὸ ἡμερόνυκτο· γιατί τὸν χειμῶνα ἐδούλευε καὶ τὴν νύκτα· ἐφτεῖανε τὰ καλύτερα κοφίνια καὶ τὰ στερεώτερα τερτικά· καὶ δὲν ἐπατοῦσε ποτὲ ἔς ἀργαστήρι· καὶ τί ἄλλο ἐσοφίσθηκε; τὸ καλοκαίρι ἐπουλοῦσε ἀπὸ τὰ κάρβουνα ὅσο γιὰ νὰ θρέψῃ τὰ παιδιά του—τὰ περισσότερα τὰ ἀποθήκευε εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὰ ἔδινε τὸν χειμῶνα ὅπου πηγαίνουν πολὺ ἀκριβώτερα. Μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους ἐξεδούλευσε ἀρκετὰ χρήματα...

— Τί ἔχει νὰ κάμη αὐτὸ; τὰ ἔκαμε τίμια, καὶ κατόπι τὰ ἐμεταχειρίσθηκε ἄτιμα, γιὰ νὰ φουρκίξῃ φτωχούς.

— Πολλαῖς φοραῖς τοῦ εἶπα ὅτι μὲ τὸ νὰ δανειζῇ τόσο ἀκριβὰ κάνει καὶ ἁμαρτίαν καὶ ἀποκατᾶ καὶ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου· ἀλλ' αὐτὸς ἦταν αὐτοκέφαλος· μοῦ ἔλεγε, «Χαράλαμπε,

ἐγνώρισα ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια τὴν πείνα καὶ τὴν γύμνια· δὲν τὰ λησμονῶ· ἐπέρασα τὰ νειάτα μου δυστυχημένα, δὲν θέλω νὰ κάμω καὶ κακὰ γεράματα· θέλω ν' ἀφήσω καὶ κἀτι τῆς Εἰρήνης μου.» Εἶχε χάση τὸ ἀρσενικό του, δεκαπέντε χρόνων παλληκάρι.

— Σπαθὶ θεϊκό.

— «Εἶναι ἀμαρτία», μοῦ ἔλεγε ἀκόμη, «νὰ δίνω δέκα γιὰ νὰ πάρω εἰκοσι· δὲν τὸ πιστεύω· τὰ δέκα τὰ δικὰ μου ἀξίζουν ὄχι εἰκοσι, ἀξίζουν ἑκατό! εἶναι ζυμωμένα μὲ τὸν ἰδρωτὸ τοῦ προπάπου μου καὶ μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μου· δὲν εἶναι ὡσάν ἐκεῖνα ὅπου ἄλλοι εὐτυχημένοι εὐρίσκουν μέσα εἰς τὸ συρτάρι τοῦ πατρὸς τους· καὶ ὁ πατέρας μου κἀτι εἶχε, ἀμμὴ ὁ θεῖός μου δὲν μοῦ ἄφησε στάκτη».

— Καλὰ τὸν ὀρμήνευε ὁ Πειρασμός· ἀπὸ τέτοια ἔλεγε τοῦ πνευματικοῦ του·

— Καλότυχε ποιὸς τὸν εἶδε ποτὲ νὰ μεταλάβῃ;

— Ἐγνώριζε πῶς ἡ ἁγία Κοινωνία θὰ ἐγίνονταν φωτιά μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα του.

— Ἀφήστέ με νὰ τελειώσω — ἐξακολούθησε ὁ Χαράλαμπος — ἄς ἀναφέρω τὸ τί ἔλεγε αὐτός, δὲν εἶπα πῶς ἔλεγε σωστά. «Ἐλεγε κ' ἓνα ἄλλο. «Ἐγὼ δὲν πηγαῖνω γυρεύοντας· ἐρχονται μοναχοὶ τους ἄνθρωποι ἀδουλίδες, χαροκόποι, σπάταλοι, καὶ μοῦ ζητοῦν δανεικὰ· ἐγὼ τὰ δίνω τόσο καὶ τόσο αὐτοὶ θὰ πᾶν νὰ δανεισθοῦν ἀπὸ κἀνέναν ἑβραῖον· καλῆτερα νὰ ὠφεληθῶ ἐγὼ ποῦ εἶμαι χριστιανός». Κ' ἐπάνω 'ς αὐτό, θυμοῦμαι, εἰς ἐκείνους τοὺς δυστυχημένους χρόνους, ὅπου ἐτρόγωγα μοναχὰ χόρτα χωρὶς μήτε μιὰ στάλα ζῦδι, αὐτὸς ὁ συχωρεμένος ὁ Νικόλας, ὁ πατέρας τοῦ Χαριδῆμου, κοντὰ νὰ γίνῃ ὁ γάμος του μὲ τὴν Ἀγαθὴν, γιὰ νὰ κάμῃ τὰς χαρὰς του, ἐδανείσθηκε μαζί μὲ τὸν πενθερόν του πενήντα τάλλαρα ἀπὸ τὸν Ἀναστάση· ἔφαγαν, ἔπιαν, ἔτραγουδῆσαν κ' ἐχόρευσαν δεκαπέντε ἡμερόνυχτα μὲ ὅλο τὸ συγγενολόγι τους καὶ μὲ τοὺς φίλους, κ' ὕστερ' ἀπὸ δύο χρόνους ἦλθε ὁ κόμπος 'ς τὸ κτένι· γι' αὐτὸ τὸ χρέος ὁ Ἀναστάσης τοῦ πήρε τὸ ἀμπέλι καὶ τὸ σπίτι, καθὼς ἐλέγετε ἀπὸ τώρα. Πάντοτε μὲ ἀσώτους εἶχε νὰ κάμῃ· κἀποτε ἐδάνειζε καὶ χωρὶς διάφορο, ἂν ἐτύχαινε ἄνθρωπος δουλευτῆς ν' ἀρρωστήσῃ.

— Ἀλήθεια, κρῖμα τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ μὴ ζοῦν πάντοτε!

— Ἀγάλι ἀγάλι μὰς τὸν ἕκαμες ἅγιον.

— Δὲν εἶπ' αὐτό· ἤθελα μοναχὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἀδικημένος, ὅτι εἶχε ὑποφέρει πολλά· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λογιάζω, ἀγρίευσε ἡ καρδιά του· ἀλήθεια ἔβλαψε πολλοὺς ἀνθρώπους· ἄς τὸν κρίνῃ ὁ Μεγαλοδύναμος.

*

Τὸν ἔκρινε, ἀπ' ὅ, τι δείχνει — εἶπεν ὁ πλέον ἠλικιωμένος·

— Τί δείχνει; ἐρώτησε ὁ Χαράλαμπος.

— Ἐφάνηκε ἀμέσως τὴν ἀντήμερο τῆς θανάτου, τὴν νύκτα.

Ὁ Χαράλαμπος ἐταράχθηκε ὀλίγο, ἀλλ' εἶπεν ἀμέσως·

— Ἐχομε ἀλωνάρη καὶ γιόμοσι φεγγαριοῦ.

— Τί θέλεις νὰ εἰπῆς;

— Κἀποιοι βαρύνεται νὰ φυλᾷ τὰ σῦκα του κ' ἔβγαλε αὐτὸ γιὰ νὰ σκιαχθοῦν τὰ κλεφτόπουλα.

— Τί δὲν ἐφευρίσκει ὁ Χαράλαμπος γι' ἀγάπη τοῦ φίλου του!

— Ὡστόσο ἐγὼ βάνω στοίχημα πῶς τὸν ἔχει ἀπαντήσῃ· εἶναι ἀλαφροσκιωτός· δὲν μὰς εἶπες τόσαις φοραῖς πῶς ἀπάντησε φαντάσματα; εἶσαι ψυχερὸς καὶ σοῦ νοστιμίζει νὰ νυκτοπαρωρᾷς μοναχὸς σου ὡσάν νυκτοποῦλι.

— Ἀλήθεια εἶδα πολλὰς φοραῖς καὶ δὲν σκιάζομαι· ἄλλα πράγματα· μιὰ φορά, ἦταν Γενάρης, νυκτιὰ ξάστερη καὶ κρύα, κάτω ἀπὸ τὸ πύλακκο τοῦ Κακαβᾶ, καθὼς ἐκατέβαινα νὰ διαβῶ τὸν τράφον, ξάφνου εὐρέθηκ' ἐμπρὸς μου ἓνας σκύλος μεγάλος ὀλόμαυρος, μὲ δύο μάτια σὰν κάρβουνα ἀναμμένα, καὶ δύο πῆχαις οὐρά· ἕκαμα τρεῖς φοραῖς τὸν σταυρόν μου καὶ 'ς τὴν τρίτην αὐτὸ ἐχάθη κ' ἐγὼ ἐδιάβηκα ἐλευθερά. Ἄλλη φορά, ἐφύλαγα τὰ σταφύλια μου, εἰς τὸ ἀμπέλι μου ἀντίκρυ τὸν ἀντήφορον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ὁ ἀλετροπόδας ἔδειχνε πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ· βλέπω ἐν' ἀμάξι μεγάλο, ζεμένα δύο μεγάλα ἄλογα ἄσπρα, μέσα γεμάτο, καὶ τὸ κυβερνοῦσε ἓνας γέρος· ἀνέβαινε ἀνέβαινε τρέχοντας.

— Εἰς ὅλαις ταῖς ὥραις καὶ τὴν νύκτα ἀκόμα τυχαίνει νὰ περνοῦν ἀμάξια ἀπὸ αὐτὸν τὸν δρόμον.

— Ἀμμὴ καθὼς ἔτρεχε, μήτε ῥόδαις ἔτριζαν, μήτε πέταλ' ἀκούονταν· τίποτε· ἔλεγε πῶς ὁ δρόμος ἦταν στρωμένος ὅλος στοίβαις μπαμπάκι. Ἦταν ὁ Χάρος ποῦ ἔπαρνε ψυχὰς ποιὸς ξεῦρει ἀπὸ ποῖο μέρος.

— Κ' ὕστερα μὰς λὲς πῶς δὲν βγαίνουν βρυκολάκοι.

— Δὲν τὸ πιστεύω, γιατί δὲν εἶδα ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου, κ' ἔχω ἐξήντα χρόνους 'ς τὴν ράχην μου· ἔτυχαν ἄνθρωποι πολὺ χειρότεροι ἀπὸ τὸν Ἀναστάση νὰ πεθάνουν ἀδιόρθωτοι, καὶ ἀκόμη ἀγιογδύταις, ποῦ ἦσαν τόσοι 'ς ἐκείνους τοὺς χρόνους· ἄνθρωπος δὲν σηκώνεται σύγκορμος ἀπὸ τὸν τάφον του παρὰ εἰς τὴν δευτέραν Παρουσίαν· μὰς τὸ λέγει τὸ Εὐαγγέλιο, εἰς τὴν Ἀνάστασιν, ὅταν ὁ Θεὸς θὰ ἔλθῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

— Μάλιστα, ὁμως μαύραις ψυχαῖς, ὡσάν ἐκείνη, κολάζονται ἀμέσως, καὶ ὁ Θεὸς δείχνει σημάδι ποῦ ἀποφάσισε.

— Ὁ Μεγαλοδύναμος δὲν φανερόνει ποτὲ τὴν ἀπόφασίν του· αὐτὸ εἶναι μυστικό του.

— Αὐτὰ δὲν μᾶς τὰ εἶπε ποτὲ κανένas Παπᾶs.

— Ὡστόσο ἐγὼ—εἶπε ὁ πλέον ἠλικιωμένος—
ἔχω ἀκούσῃ μιὰ φορὰ ἀπὸ κάποιον σπουδασμένον
πῶs ἦρε γράμμενο γιὰ ἓναν κακοῦργον, ὅτι ἐκεῖ
ποῦ τοῦ ἔβγαίνε ἡ ψυχὴ, καθὼs ἓνας δαίμονας
τὴν ἔπαιρνε, ἓνας ἄλλος δαίμονας ἔμπαινε ἀμέ-
σως εἰς τὸ κορμὶ του, κ' ἔτο' ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη ἐκαί-
ονταν εἰς τὸν Ἄδην, καὶ τὸ κορμὶ του μὲ τὸ ἀκά-
θαρτο πνεῦμα ἐσυγκρατήθηκε κ' ἔμεινε ἀκόμη
πολλὰ χρόνια μὲ τοὺs ζωντανούς, γιὰ νὰ τοὺs
βασανίζῃ.

— Θυμᾶσαι εἰς τοὺs ὑστεροὺs χρόνους, κατό-
πιν ἀπὸ μιάν ἀρρώστια, τὸν Ἀναστάση, πῶs
ἦταν; ἔλεγες πῶs δὲν εἶχεν αἷμα ἔς τὸ πρόσωπο.

— Ἀλήθεια, καὶ τί λογιῆs ἐγυάλιζαν τὰ μά-
τια του!

Ὁ Χαράλαμπος ἐσηκώθηκε, ἀναψε τρίτην φο-
ρὰν τὸ τσιμποῦκι του, κ' εἶπε τοῦ καταστημα-
τάρχη·

— Βᾶλε κρασί νὰ πιοῦμε ὅλοι· παιδιὰ μου,
πιστεύετε ὅ,τι θέλετε· σᾶs παρακαλῶ μοναχὰ
νὰ μὴν ἀναφέρετε ἀλλοῦ αὐτὴν τὴν ὀμιλίαν· ὄχι
γιὰ κείνον τὸν δυστυχισμένον, ἀλλὰ γιὰ τὴν ὀρ-
φανὴν του, μὴ τ' ἀκούσῃ καὶ πάθῃ ἀπὸ τὸν φόβον.

— Ἐμεῖs θὰ σοῦ κάμωμε τὴν χάριν· ἀλλὰ τὸ
πρᾶγμα τῶρα ἐκοινολογήθηκε.

Ἐπὶ τὸ ὕστερο ποτῆρι κ' ἐβῆκαν ὅλοι μαζί,
ὡsὰν νὰ ἐφοβεῖτο καθένας νὰ πατήσῃ ἔξω μόνος
του. Ὁ Χαράλαμπος τοὺs ἐσυνοδούσεν ἓναν ἓναν
εἰς τὰ σπίτια τοὺs, κ' ἔπειτα ἔστρεψε πρὸs τὴν
γειτονιά, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του· καθὼs
ἐπήγαινε ἐλέγε μὲ τὸν νοῦν του·

— Εἶναι σκληροί, ὅμως δὲν ἔχουν καὶ ἄδικο·
ὅποιος θέλει νὰ καλοβλέπεται ὅσο ζῆ, καὶ νὰ μὴ
τὸν ἀναθεματίζουσι ὅταν πεθάνῃ, πρέπει νὰ μὴν
εἶναι πλεονέκτηs καὶ ἄσπλαχνος, νὰ μὴ θερίζῃ
ἐκεῖ ποῦ δὲν ἔσπειρε.

Αὐτοῦ ἐσταμάτησε συλλογισμένος, ὡs νὰ μὴν
εἶχε διάθεσιν νὰ πάῃ σπίτι του.

— Τόσο καὶ τόσο — εἶπε — δὲν θὰ ἠμπορέσω
ἀπόψε νὰ κλεισῶ μάτι.

Κ' ἐπῆρε τὸ μονοπάτι ποῦ κατεβαίνει ἔς τὴν
λαγκάδα, εἰς τὸ πλάγι τοῦ χωριοῦ.

[Ἐπεταὶ τὸ τέλος]

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΛΑΣ

Ἀθηναϊκὴ ἠχώ

Ὁ Βιζυηνὸs παρεφρόνησεν!

Εἶνε ἀδύνατον νὰ παραστήσω τὴν συγκίνησιν,
τὴν ὅποιαν ἡ ἐξαφνικὴ εἰδήσιs διέχυσεν ἐν μέσῳ ἡμῶν.

Λέγων ἐν μέσῳ ἡμῶν, δὲν ἐννοῶ τὴν κοινωνίαν.
Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἔμεινε αὐτὴ ψυ-
χρὰ καὶ ἀπαθὴs εἰς τὸ ἀκουσμα καὶ εἰς τὸ θέαμα
τῆs παντοειδοῦs δυστυχίας τῶν λογίων τῆs καὶ τῶν
καλλιτεχνῶν, τῶν αὐταπαρνήτων αὐτῶν ὑπάρξεων,
αἱ ὁποῖαι ἀγωνίζονται, μὲ μιάν ἐλπίδα καλλιτέρο

μέλλοντος, νὰ τῆ παρέχουσιν εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας
οὔτε ἐννοεῖ ἀκόμη οὔτε ἀποδέχεται. Καὶ τί ἦτο ἐπὶ
τέλους διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτὴν τὴν ὕλιστικὴν καὶ
ἀμύλακτον ὁ Βιζυηνός; Ἄs μὴ διατάσωμεν νὰ τὸ
εἴπωμεν: Ἐνας ἄνθρωπος καὶ πτωχός· ἓνας ἄν-
θρωπος ἄσχημος, ἀκομψος, σκαῖός, πολὺ μελα-
χρινός μὲ τὸν παραδοξότερον μαῦρον μύστακα ποῦ
ἠμποροῦσε κανεὶs νὰ ἰδῇ· ἓνας ἄνθρωπος ταπεινῆs
καταγωγῆs, ἀπὸ αὐτοὺs ποῦ πηγαινόντων εἰς τὴν Εὐ-
ρώπην νὰ αναπτυχθῶν καὶ ἐπιστρέφουν χειρότεροι
ὑπὸ ἔποψιν τρόπων ἀριστοκρατικῶν. Ἐνας καθηγη-
τῆs τοῦ Ὁδείου μὲ διακοσίας δραχμάs τὸν μῆνα· ἔ-
νας δάσκαλος σχολαστικὸs παραδίδων πρὸs ἐπίμε-
τρον ὡs ὑφηγητῆs—τί συρφετὸs ὑφηγητῶν!—ἱστο-
ρίαν τῆs φιλοσοφίας καὶ ἀπαγγελίαν... Τρέχα γύ-
ρευε! Καὶ πότε ἔδωκε χορὸν καὶ πότε ἐξελέγηθῃ βου-
λευτῆs ἢ κἂν δημοτικὸs σύμβουλος, καὶ πότε ἔκτισε
μεῦθρον καὶ πότε ἠκούσθη εἰς τὸ Χρηματιστήριον
ἢ εἰς τὰς Ἱπποδρομίας καὶ πότε ἀνεγράφη τὸ νομὰ
του ὡs εὐεργέτου εἰς τὰς ἐφημερίδαs; Καλὲ δὲν
βαρύνεσθε καὶ σεῖs ποῦ ἦτον μεγάλος ἄνθρωπος
τῶρα καὶ ὁ Βιζυηνός μὲ τὰ τραγουδάκια ποῦ ἔγραφε!

Ἄ, ναί, τὸ ἤξεύρω... Διὰ τὴν κοινωνίαν αὐτὴν ἡ
παραφροσύνη τοῦ Βιζυηνοῦ παρήλθεν ἀπαρατήρη-
τος, ὄχι πολὺ σημαντικωτέρα ἴσως μιᾶs λωποδυ-
σίας καὶ μιᾶs ἀπαγωγῆs, τὰς ὁποίας ἀνήγγελλον
αἱ ἐφημερίδαs τὴν ἰδίαν ἡμέραν...

Ἄλλ' ἐρωτήσατε καὶ ἡμᾶs, οἱ ὁποῖοι χάνομεν
ἓνα ποιητὴν ἀληθῆ, μιάν ἀπόλαυσιν, ἐν καύχημα!
Ἐρωτήσατε καὶ ἡμᾶs οἱ ὁποῖοι χάνομεν ἓνα φίλον,
ἓνα συνάδελφον, ἓνα συναθλητὴν! Ἐρωτήσατε καὶ
ἡμᾶs τῶν ὁποίων αἱ ὀλιγοπληθεῖs τάξεις ἀραιούν-
ται ἐξαίφνης καὶ συνταράσσονται δι' ἓνὸs τῶs τρα-
γικοῦ ἠθικοῦ θανάτου, ἡμᾶs οἱ ὁποῖοι ἀπορμωμένον
ἔκπληκτοι καὶ προσβλέπομεν ἀλλήλους ἀναυδοί,
μὲ τὴν καρδίαν καθείs μᾶs συνεσιγμένην ὑπὸ τοῦ
θλιβεροῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποῖον θὰ δοκιμάξῃ βέ-
βαια καὶ ὁ στρατιώτης εἰς τὴν μάχην, βλέπων τὸν
συστρατιώτην πίπτοντα παρὰ τὸ πλευρόν του ὑπὸ
τὸ βλήμα τοῦ κεκρυμμένου ἐχθροῦ! Ἡ παραφρο-
σύνη! Ὅποῖος κίνδυνος διὰ τοὺs δυστυχεῖs αὐτοὺs
ἐγκεφάλους τοὺs ἐργαζομένους νυχθημερόν ὑπὸ τοὺs
δυσμενεῖs ἠθικοὺs καὶ ὕλικους ὄρους, ὑπὸ τοὺs ὀ-
ποῖους ζῶσιν οἱ πνευματικοὶ τῆs σήμερον πικραγω-
γοί! Παρόμοιον δυστύχημα μακρόθεν ἀγγελθὲν πρὸ
ὀλίγου καιροῦ μᾶs ἔκαμε νὰ τὸ συλλογισθῶμεν πε-
ρίλοιποι. Σήμερον ἡ παρὰ τὰ ὄπτα μᾶs φοβερὰ ἔκ-
ρηξις μᾶs παραλύει, μᾶs κἄμπτει ὑπὸ τὸ φράτος
τοῦ ἀορίστου ἀλλὰ ζωηροῦ αὐτοῦ φόβου...

Αἱ κυρία αὐταὶ τοῦ συρμοῦ αἱ ὁποῖαι φυλλομε-
τροῦσι τὰ κομψὰ βιβλία εἰς τὸ ἀρωματῶδες ἡμίφως
τοῦ κομμωτηρίου των διὰ νὰ ἐκφέρωσι τὴν ἐσπέραν
παρὰ τὸ κύπελλον τοῦ τείου μιάν κρίσιν νωχελῆ—οἱ
νέοι ἐκείνοι τοῦ κόσμου, ὅσοι διατρέχουν παίζοντες ἐν τῇ
καρθηραρίᾳ τῶν ὀργίων ὅ,τι γράφουν ἄλλοι σπου-
δάζοντες ἐν τῇ θέρμῃ τῆs ἐμπνεύσεωs καὶ τῇ διου-
γείᾳ τῆs μελέτης, διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ
λέγωσιν ὅτι αὐτοὶ θὰ τὸ ἔγραψον πολὺ καλλιτέρα,
ἂν εἶχον μόνον τὸν καιρὸν νὰ ἀναλάβωσι τὴν γρα-
φίδα—ὅλοι σεῖs οἱ μόλις ἐγγιζόντες, ἔτσι γιὰ τὰ
μάτια, τὴν τροφήν, ἢ ὁποῖα σᾶs παρέχεται καθημέ-
ρον, οἱ μὴ αἰθουόμενοι τὴν πραγματικὴν τῆs ἀνάγ-